

MİTOSTRATEJİ VE HUANGDİ (SARI İMPARATOR)

Prof. Dr. Alimcan İnayet*

Mitler tanrı ya da tanrısal varlıkların eylemlerini anlatan öykülerdir. Mircea Eliade'ye göre, bu öyküler gerçek ve kutsal olarak kabul edilir. Bunlar her zaman bir “yaratılış” ile ilgili olup nesnelerin kökeniyle ilgili sırrı içerir. Bu sırrı bilen nesnelere egemen olur (Eliade 2001:15-30). Mitlerin birlik ve beraberlik ruhunu besleme, inancı pekiştirme ve ahlaki koruma işlevi vardır (THEEK2007:129). Tanrı veya tanrısal varlıkların eylemlerini konu alması dolayısıyla mitler insana özgü her anlamlı eylemin örnek tiplerini oluşturur. Tanrıların, tanrısal varlıkların ve ataların yaptığını yapmak insanlar için ahlaki bir zorunluluktur (Eliade 2001:11-17). Bu ahlaki zorunluluk insanlara ortak eylem/davranış bilinci ve biçimi yükler. İnsanların kalbi ve ruhuna işleyen bu ortak eylem/davranış biçiminden öyle bir güç doğar ki, Çinli sosyolog Fei Şiao-tung (Fei Xiao-tong 费孝通) mitlerin eşsiz bir manevi güç olduğunu, insan kalbine işleyen birleştirici rolünün büyük ordulardan daha güçlü olduğunu söylerken tam da bu güce işaret eder (Fei1999:160). Mitlere has bu gücün yönlendirilebilir olması mitopolitik ve mitostratejik anlayışları da beraberinde getirmiştir.

Bilindiği üzere, strateji teriminin sözlük anlamı, önceden belirlenen bir amaca ulaşmak için tutulan bir yoldur (TS2005:1811). Eskiden daha çok askeri alanda kullanılan bu terim günümüzde politik, ekonomik ve kültürel alanlarda da kullanılmaya başlamıştır. Askeri alanda “siyasi iktidarın, sonuca ulaşmak için askeri kuvvetleri kullanma sanatı” olarak tanımlanan bu terimi bilginin günlük hayata uygulanması, orijinal bir düşüncenin değişen olaylara uygun biçimde geliştirilmesi, en zor şartlarda faaliyet sanatı; şansın, belirsizliklerin ve karışıklıkların egemen olduğu bir dünyada değişen şartlara ve durumlara devamlı uyum sağlayan bir süreç olarak tanımlayanlar da vardır. Bazı uzmanlar strateji kavramını “Strateji = Güç + Konsept + Hedefler” şeklinde formüleştirmişlerdir (Esen2005:72-82; Mütercimler2006: 37-39). Bu formüle göre, strateji gücü organize ederek belirli bir hedefe ulaşmaktır.

Mitostrateji, mit ya da mitsel ata/kahramanların politik-stratejik açıdan kullanımıyla ilgili bir terimdir. Araştırmalar gösteriyor ki, mit ya da mitsel ata/kahramanlar politik ve stratejik açıdan kullanıldığı vakit; a) dini-politik sistem ve uygulamaları meşrulaştırmak, b) farklı toplum ve kültürleri bir araya getirmek, c) hedef kültür ve toplumları dönüştürmek mümkündür. Ben bu durumu ifade etmek için mitostrateji (mit + strateji) /mythostrategy (myth + strategy) terimini öneriyorum. Bu terimi kavramsal olarak şöyle tanımlamak mümkündür: Mitostrateji; mit ya da mitsel ata/kahramanları kullanarak farklı kültür ve toplumları birleştirme, yönlendirme ve dönüştürme yöntemidir. Bu yöntem dahili olarak; 1) dini-politik sistem ve uygulamalarının meşrulaştırılmasında, 2) ortak tarihi ve kültürel bilinç/hafızanın güce dönüştürülmesinde; harici olarak hedef kültür ve toplumların yönlendirilmesi ve dönüştürülmesinde kullanılabilir.

Mitostrateji Prof. Dr. Nadim Macit tarafından geliştirilip ortaya konulan teo-strateji kavramı (Macit 2016:11-12) ile yakından ilişkilidir. Bu iki kavram belli ölçüde birbirleriyle örtüşebilir. Ancak aralarında bariz farklar vardır. Teo-strateji dinin politik-stratejik açıdan kullanımıyla ilgili bir terimdir. Dayandığı temel araçlar din, din adamları ve dinsel kurumlardır. Mitostrateji ise mitler ya da mitsel ata/kahramanlar etrafında oluşturulan ortak tarihi ve kültürel hafıza/belleğe dayanır. Örneğin Türklerdeki Oğuz Ata ve Bozkurtla ilgili inanış mitostratejinin, İslam inancı (Allah, Kur'an, peygamber ve mezhepler) ise teo-stratejinin konusudur.

* Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü öğretim üyesi, e-mail: alim1962@hotmail.com

Mitstratejinin Çin mitolojisinde birçok örneği vardır. Örneğin Huangdi 黃帝 (Sarı İmparator) efsanevi imparatorlardan birisidir. Çinliler kendi soylarını bu imparatora dayandırır. Yani Huangdi, Çinlilerin ilk atasıdır. Aynı zamanda Çin milli kimliği ve milli kültürünün yapıtaşıdır. Huangdi ejderle özdeşleştirildiği için Çinliler kendilerini ejderin evlatları olarak da kabul ederler ve bununla büyük onur duyarlar.

Ancak araştırmalar Huangdi'nin etnik köken olarak Çinli olmadığını ortaya koymaktadır. Huangdi aslında bir tarihi şahıstır. Çin tarih kaynakları onun bugünkü Gansu eyaletinin Tian-shui (天水 “Göksu”) bölgesinde doğduğunu yazar (Fei1999:85; Chen2015: 75)¹. Gansu eyaleti eskiden Hun, Türk ve Tibetlilerin yaşadıkları ve faaliyet gösterdikleri bölgelerin birisidir. Çin kaynaklara göre, Huangdi'nin Yandi 炎帝 adında bir kardeşi vardır. İkisi de Shao-Dian (少典)den doğmuştur.² Huangdi Ji Nehri (姬水) kıyılarında büyüdüğü için Ji (姬) soyadını, Yandi Jiang Nehri (姜水) kıyılarında büyüdüğü için Jiang (姜) soyadını almıştır. Bunların soyundan gelenler Huangdi grubu ve Yandi grubunu oluşturmuşlardır. Bunlardan Huangdi grubunun totemi ejder ve gök renkli hayvanlardır. Gök renkli hayvanlar arasında gök kaplumbağa ve boz ayı da vardır. Yani Huangdi grubunun totemleri “gök” ile ilgilidir. Yandi ise daha çok ateşle anılır. Bu grubun totemi yılan ejder (蛇龙)dir. Yandi'nin neslinden Jiang soyadlı Xia/Şia (夏)lar ve Rong (rong戎)lar ortaya çıkmıştır(Fei1999:86-87).

Tarihçi Enver Baytur, Yandi ve Huangdi kabilelerinin Huanghe (Sarı Irmak) Nehri'nin baş mecrasında yaşayan Qiang / Çiang denen bir kabileden oluştuğunu ifade eder. Ona göre, Qiang kuzeybatı Çin'in doğu tarafları ve güneybatı Çin'in kuzeydoğu taraflarında hayvancılıkla uğraşan göçebe bir kabile idi. Bu kabileden çıkan Yandi ve Huangdi adlı kişiler kendilerine bağlı bazı klanları alarak Huanghe (Sarı Irmak) Nehri'nin orta mecrasına, yani bugünkü Gansu eyaleti ile Shanxi eyaletinin birleştiği yerlere göç ederek yavaş yavaş yerleşik hayata geçti ve ‘Yandi’, ‘Huangdi’ kabilesi denen isimle adlandırılmaya başladı (Baytur 1999: 25).

Gu De-ming'in “Çin'deki Azınlık Milletlerin Mitleri” adlı kitabına “Azınlık Milletler Mitlerinin Çin Edebiyat Tarihindeki Yeri” başlıklı bir giriş sözü yazan Wang Song (王松)un belirttiğine göre, Yandi ve Huangdi eski dönemlere ait iki kavimdir. Bunlardan Yandi kavmi aslında Çin'in orta bölgesi (中原)nde yerleşmiş olup, Jiang soyadını taşır. Yandi kavminin insanların “öküz başlı insanlar” olduğu söylenir ki, bunlar Batı Ronglarından bir kavimdir. Kuzeybatıdan göç ederek Çin'in orta bölgesi (中原)nde yerleşmişler, kabile savaşlarında Dokuz Li(九黎)lere yenilip Zhuo-lu (涿鹿)ye kaçmışlardır. Huangdi kavmi ise aslında kuzeybatıda yerleşmiştir. Yandi kavminin daveti üzerine iki kavim birlik olup Dokuz Li (九黎)lere saldırmış ve hükümdarları Chi You (蚩尤) yu öldürmüşlerdir. Sonra Huangdi, Yandi kavmiyle savaşıp ayı, bozayı, kaplan, kurt, leoparı totem edinen klanların yardımıyla onları yenmiş ve böylece Çin'in orta bölgesine girmişlerdir (Gu 1987:4-5).

Çinli bilim adamlarından Zhu Xue-yuan /Cu Şüe-yuan (朱学渊) eski Çincenin fonetik ve telaffuz özelliklerine göre, “Tarih Kayıtları”(史记)nda 黄帝者,姓公孙 (“Huangdi,soyadı Gong-sun’dür.”) şeklinde geçen cümledeki “公孙” sözcüğünün Wusun 乌孙 olduğunu, bu sözcüğün ise Mançuca altın anlamına gelen “eyşin” < ai-xin 爱新 sözcüğü

¹ Huangdi'nin Shan-dong'da doğduğunu kaydeden kaynaklar da vardır. Ama çoğu kaynaklar Tian-shui (Göksu)yi gösteriyor.

² Bazı mitlerde Fu-bao adında bir kızın yıldırımından gebe kalarak Huangdi'yi dünyaya getirmiştir. Yandi ise kral Shao-dian'in cariyesi Nü Deng'in ejderha ile olan ilişkisinden doğmuştur (Chen2015:65-75).

olduğunu ileri sürmüştür (Zhu 2003:222-223). Buradaki “Wusun” adının tarih kaynaklarında Usun/Uşun/Uysun/Üysin/Huşin/Uşin biçimlerinde geçen kavim adı olduğu açıktır. Zeki Veli Toğan Usun/Uşun, yani Uysunların milattan önceki 3. yüzyılda tarih sahnesinde görüldüğünü, bozkurt ananesine sahip olduğu ve Göktürklerin ecdadından bir kısmını teşkil ettiğini belirtmiştir (Togan1981: 42, 408, 433). Japon ve Çinli bilim adamları da bunların Türk olduğu konusunda hemfikirler (Namuji2009:47-48). Ayrıca, “Shan-hai-jing” (Dağ ve Denizler) de: “Kuzey Diler(北狄)in devleti vardır. Huangdi’nin Shi-Jun (Şi-cün) adında torunu olup, Shi-Jun Kuzey Diler(北狄)in arasında doğmuştur” diye kaydedilmiştir.³ Bazı tarih kaynakları Huangdi’nin yaşadığı tarihi net olarak veriyor. Liu’nın naklettiği bir bilgiye göre, Huangdi’nin yaşadığı tarih M.Ö. 2697’dir (Liu2006:80-81). Charles Holcombe de bu tarihi doğrular (Holcombe2016: 27-28). Bütün bunlara bakılırsa, Huangdi (Sarı İmparator) tarihi şahıstır ve köken olarak Türklerin de dahil olduğu kuzey kavimlerinden birisine mensuptur.

Bununla birlikte Hun, Türk ve Moğolların ilk yerleşim yerlerinin Huanghe (Sarı Irmak) vadisi olduğu, kuzey bölgelerine sonradan gittikleri hakkında da iddialar vardır (Zhu 2003:219). Bu iddiayı Ercilasun’un Togan’dan aktardığı bir bilgi de teyit etmektedir. Bu bilgiye göre, Sarı Irmağın güneyi, Türklerin eski yurtları olarak ifade edilmektedir (Ercilasun 2016:285). Bu durum, etnik, politik ve kültürel sınırların pek ayrışmadığı antik çağlarda Türklerle Çinlilerin belli bir süre yanyana yaşamış olduklarını gösteriyor. Eski Türkçe ve eski Çincedeki şu alıntı ya da denklikler işte o kadim dönemlerin hatırası olsa gerektir:

Eski Türkçe

beğ
bıçak⁴
birmek
böz
bozmak
çekmek
er
kap
katmak
kemi
keng
kesmek
king / kingirtı⁵
kızıl
koğu
korumak
küğ /

Eski Çince

bo / bai 伯 “beğ, bey”
bi 匕 “bıçak”
bi 鼻 “vermek”
bo 帛 “bez, kumaş”
po 破 “bozmak”
che 掣 “çekmek”
er 儿 “oğul, çocuk”
jia 甲 “kap”
jia 加 “katmak, ilave etmek”
ge 舸 “gemi”
kuan 宽 “geniş”
ge 割 “kesmek”
qing 倾 “eğri, yamuk”
chi 赤
gu / hu 鹄 “kuğu”
hu 护 “korumak”
qu 曲 “ezgi, melodi, şarkı, türkü”

³ 山海經 . 大荒西經: ”有北狄之國。黃帝之孫曰始均, 始均生北狄”(Fei1999:85).

⁴ Eski Çince de sözcükler tek karakter/heceden oluşur. İki karakter/heceden oluşan sözcükler pek görülmez. Dolayısıyla çok heceli sözcükler Çinceye tek hece olarak alınmıştır.

⁵ Yeni Uygur Türkçesindeki “kıñğır”, “kıñğaymak”, “kıysaymak”, “kıypaş” sözcüklerinin de “qing 倾” sözcüğüyle ilgili olduğu söylenebilir.

kün	qun 群 “halk”
mengiz	mian 面 “beniz, yüz”
su	shui 水 “su”
sü	cu 卒 “asker”
tang	dan 旦 “tan, şafak”
teng	deng 等 “denk”
tengri	tian 天 “tanrı”
tinglamak	ting 听 “dinlemek”
tong	dong 冻 “donmak”
toprak / tupa	tu 土 “toprak”
tuğ	du 纛 “bayrak, tuğ”
tüp	di 底 “dip”
ukmak	wu 悟 / 寤 “anlamak, bilmek”

Eski Çince'de buna benzer denklilere sık sık rastlamak mümkündür (İnayet1999:561-567; İnayet1999:193-204; İnayet2004:1399-1408; İnayet2008: 278-295). Bu dilsel veriler de Hun, Türk ve Moğollara ait mitlerin Çinlilere geçmesi ihtimalini güçlendirmektedir.

Burada önemli olan soru şudur: Türklere ya da Türklerin de içinde bulunduğu kuzey kavimlerine mensup olduğu anlaşılan Huangdi nasıl olmuş da Çinlilerin ilk atası olmuştur?

Bilindiği gibi, Çin mitolojisinde Huangdi hakkında çok sayıda mit söz konusudur. Huangdi hakkındaki mitler Çin'in kuzeybatısında ortaya çıkmıştır (Fei1999:155). Wang'a göre, Fushi /Fuşi (伏羲), Yandi (Shen-nong 神农), Huangdi, Zhuan-xu/Cuen-şü (顓頊), İmparator Gao-yang (高羊) Batı Rongları (西戎) ndan; Nüva (女媧), İmparator Gao-xin /Gao-şin (高辛), İmparator Yao (尧), İmparator Shun/Şün (舜) Doğu kavimleri (东夷)inden çıkmıştır. Huangdi'den sonra, Shao-hao / Şao-hao (少皞), Zhuan-xu / Cuen-şü (顓頊), İmparator Yao (帝尧), Shun (舜), İmparator Ku (帝喾), Yu (禹) ve Gong-gong (共工) hakkındaki mitler ortaya çıkmış, böylece Yandi-Huangdi mitleri sistemi oluşmuştur. Bu mitler başlangıçta halkın arasında sözlü olarak yayılmış, Savaşan Devletler (战国), Çin (秦) ve Han (汉) döneminde yazıya geçirilmiştir. Han Hanedanlığı döneminden sonra Hualar Çinli (Han)lere dönüşünce, bu mitler Çinli(Han)lere mal edilmiştir. Çinlilere ait mitler aslında azınlıklara ait mitlerdir(Gu1987:4-5).

Çin'deki kuzey ve güney kavimlerine ait bu mitler Çinli yazarlar tarafından işlenmiş, Huangdi ve Yandi tanrılaştırılmıştır. Bunlardan Huangdi Çin panteonunda merkeze oturtulmuş, diğer tanrılardan üstün tutulmuştur (Chen 2015: 14, 73). Huangdi insanlara ev yapmayı, avlanmayı, yemek pişirmeyi öğretmiş, arabayı ve yazıyı keşfetmiştir. Adamları da insanlara elbise giymeyi, çiftçilik yapmayı, ipekböceği yetiştirmeyi öğretmişlerdir (Chen2015:87-92). Gu'ya göre, Huangdi Mi-shan Dağı'ndan beyaz yeşim taşıını alıp Zhong-shan Dağı'nın güneyine götürmüştür. Mi-shan Dağı Kunlun Dağı'nın doğusundadır. Kunlun Dağı'nın batısında Şuan-yuan (Xuan-yuan) tepesi vardır. Dolayısıyla Huangdi'nin lakabı Şuan-yuan'dır (Fei1999:155). Kunlun Dağı Çin mitolojisinde tanrıların ikamet ettiği bir dağdır. Tepesinde 12 saray vardır. Beş yönün tanrıları bu sarayda yaşamaktadır (Chen 2015:42). Kunlun Dağı batıda Pamir platosunun doğusundan başlayıp Doğu Türkistan ve

Tibet sınırları arasından geçerek doğuda Qinghai /Çinghay sınırlarına kadar uzanır. Uzunluğu 2500 km'dir. En yüksek zirvesi Muzağ (Buzdağ) olup 7723 metre yüksekliğindedir. Çimen Dağı, Argu Dağı, Burhan Buda Dağı, Kök Şilva Dağı gibi silsileleri vardır (Cihai 1989: 1560). Yani Kunlun Dağı Doğu Türkistan sınırları içerisindeki bir dağdır. Bu dağa Yeni Uygur Türkçesinde “Kurum”, “Karakurum” ya da “Ko'inlun” denmektedir (Sabit1994:368; Nurdun2003:372; Ömer2009: 3).

Çin mitolojisinde Huangdi ve Yandi'den başka yine Nüva, Fushi, Shao-hao, Zhuan-xu, Yao, Shun, Yü gibi tanrı ve mitsel ata/kahramanlar vardır. Bunlar doğu, batı, kuzey ve güney yönünün tanrılarıdır. Fei Şiao-tung'a göre, bunlar eski çağ bilginleri tarafından kasıtlı olarak ayırtılmıştır. Bu süreçte bir kısım mitler eski şeklini korumuşken, bir kısmı tarihi şahıslara dönüştürülmüş, “üç tanrı beş imparator” (三皇五帝) olarak düzenlenmiştir. Bunlardan beş imparator Sima Qian/Sima Çien (司马迁)'in “Tarih Kayıtları” adlı kitabının “Beş İmparatorun Soykütüğü” (五帝本紀) bölümünde tekrar tarihi şahıs olarak yazılmıştır (Fei1999:151-152). Sima Qian bunlardan Huangdi'yi ilk ata yapmış ve Huangdi'nin başa alındığı beş imparator şeceresini düzenlemiştir. Böylece Çin'de ilk defa Hua-xia /Hua-şia (华夏) ların aynı kökten geldiğiyle ilgili bir tarih sistemi kurulmuştur (Fei1999:75).

Anlaşıyor ki, Çinliler tarihi şahıs Huangdi'yi önce ilahlaştırıp Çin panteonunun merkezine yerleştirmiş, diğer tanrı ve mitsel ata/kahramanları Huangdi'ye bağlamışlardır. Sonra mitsel Huangdi'yi tekrar tarihi şahıs haline getirip imparatorluk, krallık ve beylikleri ona bağlamışlardır. Yani Çinliler mitleri kendi politik amaçları doğrultusunda yeniden düzenlemiş, bu suretle Çin'in politik bütünlüğünü sağlamaya çalışmışlardır.

Kül Tigin yazıtının batı yüzündeki Çince metinde geçen “彼君長者，本之裔也，首自中國，雄飛北荒 / (Gök Türklerin) hükümdarları kendi soyumuzdandır. (İlk olarak) Çin'den çıkıp kuzeydeki çorak topraklara vardılar.” cümlesi de bu bağlamda anlamlıdır.⁶ Bunun anlamı şudur: A. Gök Türklerin hükümdarları Çinlilerin soyundandır. B. Türkler Çin'den gelmedir. C. Dolayısıyla Göktürk toprakları da Çin toprakları sayılır.

Göktürklerin kağanı İşbara'nın Çin'e tebaa olma ve Çin imparatoruna kulluk etme hevesinin gerekçelerine baktığımız zaman da mitolojik faktörün etkili olduğunu görürüz. İşbara, Çin İmparatoruna yazdığı mektupta şöyle der: “Gökyüzünde nasıl iki güneş yoksa, yeryüzünde de sadece bir hükümdarın hüküm sürmesi gerektiğine inanıyorum. Ve tek gerçek imparator, Büyük Sui'lerin imparatorudur.” (Ercilasun2016: 91). İşbara bu anlayışından dolayı Çin imparatoruna tabi ve tebaa olmak, ona kulluk etmek ister. Burada gök tanrının tek olduğu, hükümdarın gök tanrının yeryüzündeki vekili olduğu ve dolayısıyla hükümdarın da tek olması gerektiği inancı söz konusudur.⁷ Çinliler tanrı ve tanrıoğlu(hükümdar) ilişkisini daha da somutlaştırarak baba-oğul ilişkisine dönüştürmüşlerdir. Dolayısıyla Çin imparatorları kendilerini baba, tebaalarını oğul kabul etmektedirler. Kendilerine itaat etmeyen hükümdarlara önce prenseslerini vererek baba-oğul ilişkisini tesis etmişler, sonra hükümdar-tebaa ilişkisini empoze ederek onları dize getirmeye çalışmışlardır. İşbara, Çin imparatoruna

⁶ Bu cümleyi Tuba Yalınkılıç 彼君長者，本之裔也，首自中國，雄飛北荒， şeklinde verip “Türklerin hükümdarı, aslında dört bir yana “, “Çin'den gelip kahramanca kuzey çoraklarına vardı.” diye tercüme ettikten sonra “(Kök)türk Kağanlığı'nın atalarının hepsi aslında Çin'den gelmedir (Çinlilere göre aslında tüm insanlık Çin'den gelmiştir). Zamanla kuzeye gitmiş ve kendileri yönetimler kurmuşlardır.” diye açıklamada bulunmuştur (Yalınkılıç 2013: 81-82).

⁷ Bu inanç Moğollarda da vardır. Eliade'nin verdiği bilgiye göre, Cengizhan'ın mühründe şunlar yazılıdır: “Gökte tek Tanrı yerde tek Han. Yerin efendisinin mührü.” (Eliade2003: 82). Bu anlayışı Tapar Kağanda da görüyoruz. Tapar Kağan'ın Kuzey Çov ve Kuzey Ts'i imparatorunu oğlu olarak görmesi bu anlayışı yansıtır (Ercilasun2016:73).

gönderdiği mektupta şöyle der: “İmparator halen karımın babasıdır, dolayısıyla üvey babamdır ve ben onun kızının kocasıyım; sonuç olarak onun oğlu sayılırım. Farklı ülkelerde yaşıyor olsak da karşılıklı birbirimize aynı duyguları taşımaktayız. Akrabalık bağlarımız şimdi daha güçlendi. Dilerim bu bağlar, çocuklarımız, çocukların çocuklarında binlerce kuşak boyunca sürsün! (İmparatorun) arzusuna asla karşı gelmeyeceğime söz veriyorum.! Gökyüzü şahidim olsun! Ülkemdeki bütün koyunlar ve atlar da imparatorundur. Onun ülkesindeki ipek de benimdir. Aramızda hala ben sen ayrımı var mı?” (Ercilasun2016:89). Bunun üzerine Çin imparatoru da İşbara’ya gönderdiği mektupta şöyle yazar: “Eğer onun üvey babasıysam, ben de bugünden itibaren onu oğullarımdan biri olarak kabul edeceğim.” (Ercilasun2016:89). Çin imparatoru bu olayı Çin’e duyururken şöyle der: “Eskiden birbirimizle dost idik, ama iki devlet halinde idik. Şimdi artık bütün olduk; biz hakim, onlar tebaa.” (Ercilasun2016:90). Çinliler Türkleri bu şekilde tahakküm altına aldıktan sonra, Türk toplumunu dönüştürmeye girişmişlerdir. İşbara’nın şu ifadeleri buna delildir: “Yeleklerin çapraz iliklenmesi ve örgü saçların çözülmesine gelince, bu adetlerimizin Çinlilerin tarzına uyum sağlanması isteniyor.” (Ercilasun2016:92)

İşin aslına bakılırsa, Çinlilerdeki “gök”, “gök tanrı”, “göğün oğlu” kavramları Türklerden alınmıştır. İbrahim Kafesoğlu’na göre, Çin imparatorlarının kullandıkları “gök’ün oğlu” unvanındaki “gök” sözü bozkır menşelidir. Aslı Türkçe “Tanrı” olan Çince T’ien tabiri “gök tanrı” kavramını karşılar (Kafesoğlu2014:135). Yani Çinliler Huangdi’yi ve Gök tanrı inancını Türklerden ya da Türklerin de içinde bulunduğu kuzey kavimlerinden almış, bunları yine Türklere karşı silah olarak kullanmışlardır.

Mitlerin bu anlamda kullanılmasından dolayı eskiden beri Çinli bilginler mitlerin toplanmasına ve düzenlenmesine büyük önem vermişlerdir. Eski Çin tarih kaynaklarından “İlahi Sorular” < Tian-wen 天问, “Dokuz Koşuk” < Jiu-ge 九歌, “Tarih Kayıtları” < Shi-ji 史记, “Şiirler” < Shi-jing 诗经, “Nesirler” < Shang-shu 尚书, “Sözler” < Shuo-wen 说文, “Dağ ve Denizler” < shan-hai-jing 山海经, “Zu Çiu-ming Tefsirleri” < Zuo-zhuan 左传, “Devlet Adamları Hakkında” < Guo-yu 国语 gibi eserler çok sayıda miti barındırır.

Huangdi, Çin panteonunda merkeze yerleştirildikten sonra, tarihte kurulan devlet ve politik sistemlerin kurucuları ona bağlanmıştır. Örneğin Huangdi’nin 24 oğlunun olduğu, Zhou döneminin 12 feodal ailesinin onun soyundan geldiği iddia edilir (Campbell 1998:438). Fei’in belirttiğine göre, Yandi ve Huangdi kabileleri doğuda Sarı Irmağın aşağı mecrasındaki kabilelerle kaynaşarak Xia/Şia (夏), Shang/Şang (商) ve Zhou / Cou (周)ların atalarını; batıda Sarı Irmağın yukarı mecrasındaki kabilelerle kaynaşarak Di-Qiang (狄羌)ların atalarını oluşturmuşlardır (Fei1999:123). Çin tarihinde kurulan Hun, Türk, Çin (Han), Siyenpi ve Moğollara ait devletler de Xia/Şia, Shang/Şang ve Zhou/Coulara ve onlar üzerinden Huangdi ve Yandi’ye bağlanmıştır. Sima Qian “Hunların Beyanı” (匈奴列传)nda “Hunların ataları Şiaların soyundandır.” (匈奴，其先夏后氏之苗裔) diye yazar. Çin’de Siyenpilerin 337 – 557 yılları arasında kurduğu Erken Yan (前燕), Geç Yan (后燕), Batı Yan (西燕), Güney Yan (南燕), Güney Liang (南凉), Kuzey Wei (北魏) ve Kuzey Zhou (北周) devletlerinin kurucularının ataları Huangdi ve Yandi’nin soyundan gösterilmiştir (Fei1999: 158-159). Güney Çin’deki milletler ise Pangu, Fuşi ve Nüva’yi uzak ataları olarak görmekteydiler.

Onlara göre, tufandan sonra sadece Fuşi ve Nüva kardeşler kalır. Ağabey Fuşi ile kız kardeşi Nüva'nın zorunlu evliliğinden insan soyu devam etmiştir (Fei 1999: 159; Chen 2015: 56-57).⁸

Fei Şiao-tung'a göre, Çin'deki birçok milletin ortak ananesi vardır. Bazı milletler vardır ki, bunlar bir kısım mitsel ata/kahramanları tarihi şahıslara dönüştürürler, ardından tarihi şahısları kendi atası yaparlar. Yine bazı milletler vardır ki, bunlar bazı mitsel ata/kahramanları doğrudan kendi ecdadı olarak kabul ederler. Çin'deki milletlerin hükümdar zümresinin de ortak bir ananesi vardır. Bunlar kendilerinin bazı mitsel ata/kahramanların doğrudan torunu olduklarını iddia ederek, bununla kendi prestijlerini yükseltirler, kendi milletini, hatta tüm ülkeyi yönetme hakkının politik sermayesi yaparlar. Onlara göre, onların hükümdarlık hakkı onlara ecdatlarından kalan tartışılmaz siyasi mirastır. 5 imparatorun içinde, Huangdi (Sarı İmparator), diğer 4 imparatorun ecdadıdır. Xia/Şia, Shang/Şang, Zhou/Cou hanedanlıkları kendilerini Huangdi'nin soyundan geldiklerini iddia ederler. Savaşan Devletler (战国) dönemindeki 7 devlet (Chu, Han, Yan, Wei, Qin, Zhao, Qi) in hükümdarları da Huangdi'nin soyundan gelmektedirler. Hunların ataları da Xia/Şiaların soyundandır (Fei2003:156-165).

Fei Şiao-tung Çinlilerin ve Çin'deki diğer milletlerin Pangu, Fuşi, Nüva, Huangdi ve Yandi'yi ortak ata olarak görmelerini Çin ulusunun bütünlüğünün canlı ifadesi olarak kabul eder. Ona göre, bu mitlerin manevi gücü ve birleştirici rolü asla küçümsenmemelidir. Çünkü bunların rolü büyük ordulardan daha güçlüdür (Fei1999:160). Bu tür kültürel değerlerin birleştirici ve dönüştürücü gücüne Nadim Macit de işaret etmiştir. Macit'e göre, en etkili strateji bir toplumu ortak değerler etrafında birleştirme ve bu güce dayanarak hedef toplumları yönlendirme, dönüştürme faaliyetidir (Macit 2016:12).

Çinliler Huangdi'den başka yine Batının Ana Kraliçesi (Xi Wangmu 西王母) ni de Çin mitolojisinin en saygın tanrıçası olarak işlemişlerdir. Xi Wangmu/Şivangmu halk arasında Ana Kraliçe (Wang-mu) diye de bilinir. Çin'in ilk yazısı olan Jia-gu-wen'de "Batının anası" (Ximu) olarak geçer. Yarı insan yarı hayvan görünüme sahiptir. "Shan-hai-jing"deki kayda göre, insan vücutlu olup, leopar gibi kuyruğu, kaplanınki gibi dişleri vardır. Salgın hastalıkları ve cezalandırmayı sembolize eder. Hastalık ve felaket getiren kötü ruhlu anadır. Yeşim dağında ikamet eder. Çin mitolojisi bu mitsel ata/kahramanı insan biçimine sokmuş, Çin'in en eski tanrıçası haline getirmiştir. Adı ve soyadı Yang Hui'dir. Kunlun dağının kuzey taraflarını idare eder. Tanrıların ve meleklerin ikamet ettikleri gök sarayına hükmeder. Ona yeşim taşından olan kızlar ile üç ayaklı kuşlar eşlik eder. Taoist rivayetlerde elinde ölümsüzlük ilacını bulunduran melek olarak görülür. Bazı kaynaklarda Huangdi'nin koruyucu ruhu olarak tasvir edilir. Batının Ana Kraliçesi Çin mitolojisinde çok yüksek bir konuma sahip olup batı yönünün tanrısını temsil eder. Hua-şiaların anası kabul edilir. Erken Qin/Çin ve İki Han döneminde ona bereket ve çocuk dilemek için sunular yapılmıştır. Bu mitsel ata/kahraman ölümsüzlük ilacına sahip olması dolayısıyla pek çok imparator ve kralın taptığı, saygı gösterdiği ve ulaşmak istediği bir tanrıça haline getirilmiştir. Örneğin Zhou hanedanlığının kurucusu Zhou Muwang, Batının Ana Kraliçesiyle Yaoçi Gölü (yao-chi 瑤池) 'nde buluşmuştur. Bazı hükümdarlar Batının Ana Kraliçesini kendi politik amaçları doğrultusunda kullanmışlardır. Taoistler ise Batının Ana Kraliçesi'ni dinlerinin merkezine

⁸ Çin'deki azınlıkların mitolojisinde bütün dünyayı su bastığıyla ilgili çok sayıda tufan miti ve bu mitin izleri vardır. Örneğin Zhuang(壮族)ların "Kızıl Nehrin Açılması" (开红河), Yao(瑶族)ların "Fuşi Kardeşler" (伏羲兄妹), Tu (土族)ların "Göğe Ulaşan Su" (齐天大水), "Kurbağanın Güneşi Yutması" (青蛙吞太阳), Bai(白族)lerin "Klanların Ortaya Çıkışı" (氏族的来源), Lisu(栗僰)ların "Tufan" (洪水) gibi mitleri tufanla ilgilidir (Gu1987:73, 136, 168, 184, 305, 358). Türk, Moğol, Mançu gibi Altay dil ailesine milletlerde de tufan ile ilgili mitler çoktur (Namujila 2010: 32-350).

koyarak kendi ideolojilerini yayma yoluna gitmişlerdir (Zongjia Cidian2009:350; Gao2011: 121-122; Chong 2009:103-121).⁹

Çin kaynaklarına bakılırsa, Batının Ana Kraliçesi de tıpkı Huangdi gibi Çinli olmayan kavimlere ait bir şahıstır. Kaynaklar onun aslında batı bölgelerindeki Qiang (羌) ve Rong (戎) kavimlerine mensup olduğunu gösteriyor. Bu kavimler kaplanı totem edindikleri için Batının Ana Kraliçesi de kaplan başlı insan vücutlu olarak tasavvur edilmiştir. “Shan-hai-jing”deki kayıtlara göre, Batının Ana Kraliçesi aslında batıdaki Molar (獏族)ın taptıkları totemdir (Chen 2009: 74-75; Gao2014:108-109). Onun ikamet ettiği yer de Kunlun dağıdır. Yani Huangdi’nin ikamet ettiği dağ ile Batının Ana Kraliçesi’nin ikamet ettiği dağ aynı dağdır. Dolayısıyla Batının Ana Kraliçesi hakkındaki mitlerin yayılma alanı Çin’in batı kısmıdır. Bu yüzden Şi-rong (Xi-rong 西戎) Batının Ana Kraliçesi (Xi Wangmu 西王母)dir söylemi ortaya çıkmıştır (Gao2014:110). Bazı mitolojistlere göre, Batının Ana Kraliçesi Araplardaki “Kraliçe Sheba” ya da Eski Babil’deki Tanrıça İshtar’dır (Chong2009:106). “Çince-Uygurca Tarih Terimlerinin Karşılıkları” adlı kitapta ise Çince Xi muwang 西母王 ve Xi Wangmu 西王母 terimleri “Umay”, “Ğerbiy han’ana (Batı Han Ana)” olarak açıklanmıştır (Nurdun2003:674). Uygur bilim adamlarından Uçkuncan Ömer, Batının Ana Kraliçesi (Xi Wangmu 西王母) ni Türk mitolojisindeki Umay ile aynı kişi olarak göstermiştir. Ona göre, Batının Ana Kraliçesi (Xi Wangmu), Umay’dır. Dolayısıyla Xi Wangmu adını “Koriğar Ana” diye çevirdikten sonra tırnak içinde Umay Ana diye açıklama yapar. Ömer’in verdiği bilgilere göre, bazıları Batının Ana Kraliçesi’nin M.Ö. 3000 yıllarda yaşadığını ileri sürerken, bazıları da M.Ö. 1000 yıl önce, hatta Han döneminde yaşadığını ileri sürerler. Batının Ana Kraliçesinin Karakurum dağları arasındaki Tarım bölgesinde yaşadığına dair bilgiler ağırlıklıdır. Bir rivayete göre, Zhou hanedanlığının padişahı Zhou Muwang M.Ö. 10. yüzyılda batı bölgelerine doğru sefere çıkmış, Karakurum dağlarına gelip Yaoçi göl (Yao-chi 瑤池)ü civarında dinlenmiştir. O bu sırada bu bölgenin hükümdarı Umay Ana (Koriğar Ana) ile görüşmüştür. Umay Ana o dönemde batı bölgesindeki en büyük kabile birliğinin lideridir. Dolayısıyla dışarıdan gelenler ona selam vermeden geçemezler. O güzel, tedbirli, il yönetiminde usta olduğu için büyük itibara sahiptir. Umay Ana ile Zhou Muwang’ın görüşmesi için büyük bir tören düzenlenmiştir. Umay Ana törende söz almış ve binlerce dağ ve nehrin ayırdığı iki halkın dostluğunu ve bu dostluğun değerini bilme hususunu ifade etmiştir. Zhou Muwang’a iyi dileklerde bulunmuştur (Ömer2009:3). Ömer, Xi Wangmu, yani Umay Ana hakkında düzenlenmiş şöyle bir şiiri aktarıyor:

Benim mekanım Koriğar¹⁰,
Kaplan, leopar ile yaşarım.
Uçan kuşlarla yaşarım,
Çünü ben tanrının kızıyım.
Tanrının emrine itaat farzdır,
Aşıklar nağmesi kalbimi ezer,
Sizi gerçekten özlemekteyim¹¹ (Ömer2009:4)

Batının Ana Kraliçesi (Xi Wangmu 西王母)nin ölüm meleği olması, bereket ve çocuk dilenen tanrıça olması bakımından Umay Ana’ya benzediğini söylemek mümkündür.¹²

⁹ Ayrıca bkz. <https://zh.wikipedia.org/zh-hans/西王母>

¹⁰ Koriğar adı Çince xi-cheng 西城 in karşılığı olarak gösterilmiştir. “Ğerbiy yurt”, yani Batı bölgesi anlamına da gelmektedir (Nurdun2003:672)

¹¹ Çin rivayetleri Xi Wangmu ile Zhou Muwang arasındaki aşktan bahsederler. Şiirdeki son iki mısra işte bu tür rivayetlerin etkisiyle yazılmış olmalıdır. Şiirin Uygurca metninde “perz”(farz), “hapiz” (Hafız) gibi İslami terimler kullanılmıştır. Hafız Uygur halk edebiyatında çalıp söyleyen anlamında da kullanılır. Anlaşılması için bunu “aşık” diye aktardım. – Y.N.

Divanü Lügati't-Türk'teki "Umayka tapınsa ogul bolur." ifadesi bu bağlamda anlamlıdır (Atalay 1998:123). Ayrıca, Çin mitolojisinde "doğunun anası" (东母) ve batının anası" (西母) diye adlandırılan mitsel ata/kahramanlar vardır ki, bunlardan "doğunun anası" güneş tanrı (日神)yı, "batının anası" da ay tanrı (月神)yı ifade eder (Chong 2009: 107). Fuzuli Bayat'ın Ay tanrı inancının Gök Tanrı dini döneminde Umay Ana'ya transfer edildiği hakkındaki varsayımı Umay Ana ile Batının Ana Kraliçesi arasındaki ilişki açısından önem taşımaktadır (Bayat2007: 272).

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki, Çinliler Batının Ana Kraliçesi'ni, tıpkı Huangdi gibi, önce tarihi şahıstan tanrıçaya, ardından kraliçeye, son olarak da meleğe dönüştürmüşlerdir. Bazı Çin kayıtlarında Batının Ana Kraliçesi'nin Shun (舜)'ün ahlakına hayran olduğunu, ona harita, beyaz yeşim taşından kaval ve ziynet eşyaları bağışladığını yazar (Yu2016:2). Yu'ye göre, ilahiyat kitaplarındaki mitler egemen zümrenin bir çeşit ideolojisi olup, çok net bir şekilde politik amaç taşır (Yu2016:3). Batının Ana Kraliçesi'nin bahsettiği "beyaz yeşim taşından kaval", "beyaz yeşim taşından ziynet eşyası", "hayırlı harita", "yeşim taşından muska" gibi eşyalar asla sıradan anlamı olan kut işareti değildir, simgesel anlamı olan politik işarettir (Yu2016: 3).

Görüldüğü gibi, mitler eski çağlardan beri stratejik araç olarak kullanılmıştır. Mitlerin bu şekilde kullanımı günümüzde de devam etmektedir. Alessandro Ripa'nın "Re-Writing Mythology in Xinjiang: The Case of the Queen Mother of the West, King Mu and the Kunlu" adlı makalesi mitlerin, mitsel ata/kahramanların politik amaç için nasıl kullanıldığını açıklar (Ripa2014: 43 – 64).

Son yıllarda Çinli bilim adamları Çinlilerin toteminin ejder değil, kurt olduğunu ileri sürmektedirler. Bu iddianın ortaya atılması Chiang Rong (Qiang Rong 羌戎) adında bir yazarın yazdığı "Kurt Totemi" (狼图腾) adlı romanı vesilesiyle olmuştur. Bu roman 2004-2005 yıllarında tüm Çin'de bir "Kurt dalgası" yaratmıştır. Akabinde Çin bilim çevrelerinde "Biz ejderin evlatları mıyız yoksa kurdun evlatları mıyız?" sorusu ortaya atılıp tartışılmış ve tartışmalar sonucunda üç temel görüş ortaya çıkmıştır. 1) Çinlilerin ejder totemi bozkırlardaki kurt toteminden evrilmiştir. Kurt totemi ile ejder totemi arasında bir obur (tao tie 饕餮 "aç gözlü", "yırtıcı hayvan") totemi merhalesi olmuştur. 2) Hong-shan kültürü (红山文化)ndeki "ilk Çin ejderi", kurt-ejderdir. 3) Çin ulusunun ejder totemi aslında kuzey milletlerinin ayı toteminden gelmiştir. Çinli bilimadamları ortaya atılan bu iddiaları kanıtlamak için Çin tarih kayıtlarına ve arkeolojik buluntulara başvurmuşlardır. Bu bağlamda 1971 yılında İç Moğolistan (Güney Moğolistan)da bulunan, yeni taş devrine ait bir yeşim taşından C biçiminde işlenmiş ejder figürü (ki bu "Çin'in ilk ejderi" olarak adlandırılır.) nün kurda benzediği ortaya atılmıştır (Söz konusu figürü domuza benzetenler Domuz-ejder diye adlandırmışlardır). Zhao-bao-gou kültürü 赵宝沟文化 (Bundan 7000-6400 yıl önceki) dönemine ait mezarlarda cesetle birlikte gömülen köpek iskeletleri ya da kemiklerinin bulunması söz konusu ejder figürünün köpek cinsinden kurt olma ihtimalini düşündürmüştür (Namujila 2009:1-40). Elbette, bu iddialarla ilgili herkesçe kabul edilmiş ortak bir görüş oluşmuş değildir. Tartışmalar sürmektedir.

Çinli bilim adamlarının ejderden kurda dönüş yapma eğiliminin amacı ne olabilir? Cevaplanması gereken en önemli sorulardan birisi de budur. Bazı Çinli bilim adamlarına göre, bu durum batı özentisi ve "Batı üstün nazariyesi" nin bir ürünüdür. Gerçekten roman

¹² Verbitiskiy'in sözlüğünde "Umay" kelimesine "ölüm meleği" anlamını da vermiştir (Potapov1996: 223). Eski dönemlerde insan kurbanı ve diğer kurban törenlerini yönetmesinden dolayı böyle bir algının oluştuğu bilinir. Umay'ın çocukların hamisi olduğu herkesin malumudur. Aynı zamanda bereket tanrıçasıdır.

yazarının şu sözleri bunu doğrular gibidir: Batı milletlerinin nüfusu azdır, onlar denize yakın yerlerde yaşarlar, ekin alanları çoktur, ama çiftçilik üstünlüğü teşkil etmez. Avcılık, hayvancılık, çiftçilik, ticaret, alışveriş ve denizcilik birlikte ilerlemiştir. Bozkır kurdu, orman kurdu, dağ kurdu, kara kurdu ve deniz kurdu özgür yaşar. Batı milletlerinde göçebe adetleri ve güçlü karakter korunmuştur ki, bin yıllık ticaret savaşı, deniz savaşı, alışveriş savaşında gittikçe güçlendiler. Sonra modern sanayinin getirdiği acımasız var olma rekabeti içine girdiler. Kurtluk karakteri gittikçe güçlendi. Dolayısıyla batı milletlerinin güçlü girişimci karakteri asla zayıflamış değildir. Milletlerin varlığı milletlerin karakterini belirler. Milletlerin karakteri milletlerin kaderini belirler. Bu karakter batının dünyanın ön saflarında olmalarını sağlayan ana unsurdur. Moğolların yüz binlerce süvarisinin Avrupa Asya'yı aşmasının en önemli iki sebebi vardır. Birinci sebep Moğolların dünyada kurt totemine en samimi olarak inanan göçebe millet olmaları, kurdu Moğolların totemi, hayvan atası, savaş ilahi, din büyüğü ve bozkır milletinin koruyucu ruhu yapmalarıdır (Namujila 2009:7-8). Roman yazarı şunu demek istiyor: Eğer Çinliler de kurdu totem edinmiş olsalardı, bugün dünyanın başını çeken milletlerden birisi olurdu. Muhtemelen bu düşünce, Çinlileri kurt totemi üzerinde düşünmeye sevk etmiş, ejderi kurtlaştırmaya ya da kurt-ejder sentezini geliştirmeye itmiştir.

Ancak bana göre, bu durum mitostrategik açıdan değerlendirilmelidir. Bilindiği gibi kurt, Türk, Moğol gibi milletlerin kutsal saydığı önemli mitolojik hayvanıdır. Bu tür kültürel değerlerin bugün de toplumları birleştirme rolü vardır. Çinlilerin kurdu Çin mitolojisine sokmaktaki amacı Türk ve Moğolları Çin politik sistemine bağlamak, böylece Çin'in teritoryal ve ulusal bütünlüğünü sağlamak ve korumak olabilir.

Sonuç Yerine

Çinliler diğer etnik gruplara ait bu türden mitleri ödünç alıp işleyerek önce güçlü bir mitsel evren yaratmış, sonra bunları politik amaçlar için kullanmışlardır. Fuşi, Huangdi, Yandi gibi mitsel ata/kahramanların Çinliler başta olmak üzere Çin'deki farklı etnik grupların da ilk atası olarak kabul edilmesi ya da empoze edilmesi sonucunda, Merkezi Krallık Bölgesi (Çin) büyük bir asimilasyon kazanına dönüşmüştür. Ataya saygı ve bağlılık eski çağlardan itibaren egemen düşünce haline getirilmiştir. Farklı etnik gruplar ilk ataya saygı ve bağlılık duygusuyla bu mitsel ata/kahramanları temsil ettiklerini iddia eden merkezi krallığa manevi olarak tabi olmuşlardır. Değişik etnik grupların bu şekilde bir araya getirilmesi antropolojik-kültürel birleşmeyi de hızlandırmıştır.

Bütün bunların yanı sıra Huangdi'nin timsali ejderhanın Çinlilerin etno-karakter ve etno-psikolojik yapısının oluşumunda da önemli rol oynadığını görürüz. Ejderha güç ve kudretin sembolüdür, ağzından püskürttüğü ateşle her şeyi yakıp yıkar, her şeyi sömürür. Çinlilerin diğer etnik grupları asimile ederek yok etmelerinde, toprak işgal etmelerinde, kendilerine ait olmayan toprakları üzerinde hak iddia etmelerinde bu psikolojiyi görmek mümkündür. Çin-Mançu imparatorunun 1795 yılında Büyük Britanya Kralı III. George'a gönderdiği şu mektup bu psikolojiyi gayet iyi açıklar sanırım:

"Koca dünyaya emrederken, yalnızca tek amacım var, kısaca, mükemmel bir idare oluşturmak ve devletin görevlerini yerine getirmek. Garip ve maliyetli hedefler beni ilgilendirmiyor... Ülkenizin ürettiklerine gereksinmem yok...Ey Kral, benim duygularıma saygı göstermeniz ve gelecekte daha büyük bağlılık ve sadakat duymanız, tahtımıza ebedi bağlılık içinde olmanız, ülkenizin bundan sonra barış ve güvenliğini güvence altına almanız için iyi olacaktır... Bizim Göksel İmparatorluğumuz bereketli bir bolluk içindedir ve sınırlarımız içinde hiçbir ürünün eksikliği çekilmemektedir. Dolayısıyla dışardaki barbarlardan kendi ürünlerimizle değiştirerek bir şey almaya gereksinimimiz yoktur...Adanızın dünyayla bağı kesilmiş, denizlerin araya girmesiyle tek başına kalmış uzaklığını unutmuyorum, bizim Göksel İmparatorluğumuzun adetleri hakkındaki affedilebilir

cahilliğinizi çok görmüyorum... Titreyerek itaat et ve ihmal gösterme.” (Campbell 1998: 439-440).

Çin mitolojisi eski çağlardan itibaren Batı bölgelerini hedef seçmiş, Doğu Türkistan ve Tibet sınırları içerisinde yer alan Kunlun Dağı’nı Çin panteonunun merkezi yapmıştır. Yaratılan bu mitsel çevreye Huangdi ve Batının Ana Kraliçesi (Xi Wangmu)ni yerleştirmiştir. Batının Ana Kraliçesi’nin elindeki “ölümsüzlük ilacı” bu bölgelerin Çin imparatorlarının erişmek istediği kıvılmaya, yani ideal/ütopik mekana dönüşmesine sebep olmuştur. Dolayısıyla Çinliler eski dönemlerden beri batı bölgelerine ilgi duymuşlar ve o bölgeleri işgal etmeye çalışmışlardır.

Yukarıda sunduğum Huangdi (Sarı İmparator), Batının Ana Kraliçesi (Xi Wangmu 西母王) ve ejder-kurt örneği gösteriyor ki, mit ve mitsel ata/kahramanlar Çin’de eskiden beri politik ve stratejik bağlamda da kullanılmıştır. Çinliler bunlarla Çin sınırları içerisinde yaşayan farklı etnik grupları birleştirmeye, milli kimlik ve ulusal birlik fikrini inşa etmeye çalışmıştır. Bunlardan Huangdi ve ejder günümüzde de Çin siyasi ve kültür çevrelerince ulusal kimliğin inşası ve pekiştirilmesi için kullanılmaktadır.

Türk siyasi ve kültür tarihinde başta Adem ile Hava hikayesi, Nuh ve Tufan miti olmak üzere Afrasiyab, Oğuz Ata/Oğuz Kağan ve bozkurt gibi mitsel ata/kahramanların politik ve stratejik anlamda da kullanılmış olduğunu söylemek mümkündür. Bunlardan Oğuz Ata/Oğuz Kağan ve bozkurdun bugün de muhtelif Türk boylarını, akraba milletleri, komşu kültürleri birleştirmek için kullanılması mümkündür. Mitolojik kökenli nevrüz da bu bağlamda Orta Asya, Ortadoğu ve Balkan milletlerinin bir araya getirilmesi için kullanılabilir.

Son olarak şunu ifade etmek isterim ki, mitler, mitsel ata/kahramanlar önemli kültürel değerlerdir. Bu değrlerin toplumları birleştirme ve dönüştürme gücü vardır. Bu güçten bilinçli olarak istifade etmek mümkündür. Mitstrateji bu bağlamda işe yarayabilir. Bunun için mit ya da mitsel ata/kahramanların işlevi, değeri ve kullanım biçimleri araştırılmalıdır. Bu yöndeki araştırmalar Türk dünyası ve Türk birliği için yeni ufuklar açacaktır.

KAYNAKLAR:

Atalay, Besim, Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi, Cilt 1, 4. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1998.

Bayat, Fuzuli, Türk Mitolojik Sistemi 1, Ötüken, İstanbul, 2007.

Caferoğlu, Ahmet, Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü, 3. Baskı, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1993.

Campbell, Joseph, Doğu Mitolojisi, Çeviren: Kudret Emiroğlu, İmge Kitabevi, 2. Baskı, Ankara, 1998.

Chavannes, Edouard, Çin Kaynaklarına Göre, BATI TÜRKLERİ, Çeviri: Mustafa Koç, Selenge Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2013.

Chen Lianshan, Çin Mitolojisi, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2015.

Chen Liqin, “西王母神话的传播研究” (Batının Ana Kraliçesi Hakkındaki Mitlerin Yayılması Üzerinde Bir Araştırma), 青海社会科学/Qinghai Social Sciences, Sayı.6, 2009, s. 74 – 78.

Chen Yong-chao, “西王母与舜帝的传说研究” (Batının Ana Kraliçesi ve İmparator Shun Hakkındaki Rivayetler Hakkında Bir Araştırma), 河南教育学院学报 (哲学社会科学版) Journal of Henan Institute of Education (Philosophy and Social Sciences), Sayı. 29, 2010/1, s. 16 19.

Chong Yu-chau, Chan Long-wing (2009). “論西王母形象之轉變”. 輯於《神話與文學論文選輯 2008-2009》(頁103-121). 檢自: http://commons.ln.edu.hk/chin_proj_4/4

Ci-hai, Shanghai Cishu Chubanshe, 1989.

- Çin Mitolojisi, https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87in_mitolojisi
- Eliade, Mircea, Dinler Tarihine Giriş, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2003.
-, Mitlerin Özellikleri, 2. Baskı, Om Yayınevi, İstanbul, 2001.
- Enver Baytur, Heyrinisa Sıdık, Şıncangdiki Milletlerin Tarihi (Doğu Türkistandaki Milletlerin tarihi), Milletler Neşriyatı, Pekin, 1999.
- Ercilasun, Ahmet Bican, Türk Kağanlığı ve Türk Bengü Taşları, Dergah Yayınları, İstanbul, 2016.
- Eslen, Nejat, Tarih Boyu Savaş ve Strateji, 3. Baskı, Truva Yayınları, İstanbul, 2005.
- Fei Şiao-tung, Zhong-hua Min-zu Duo-yuan Yi-ti Ge-ju (The Pattern of Diversity in Unity of the Chinese Nation), 2. Baskı, Zhong-yang Min-zu Da-xue Chu-ban She (Merkezi Milletler Üniversitesi Yayınevi), Beijing, 2003.
- Gao Zhi-hua, 从神仙世界的爱情故事窥华人之两性哲学 ——以西王母为文本 “Melekler Dünyasına Ait Aşık Hikayelerinden Hua (Çinliler)ların İki Cins Hakkındaki Felsefesine Bir Baskış - Batının Ana Kraliçesi Örneğinde”, 漳州师范学院学报(哲学社会科学版) JOURNAL OF ZHANGZHOU NORMAL UNIVERSITY(Philosophy & Social Sciences), Sayı.1, 2011 (79), s. 121 – 129.
- Gao Guo-fan, “敦煌唐人西王母祭祀風俗與“周易”(Dunhuang’daki T’anglıların Batının Ana Kraliçesi’ne Tapma Adetleri ve “Zhou-yi”), Nankin Üniversitesi Edebiyat Enstitüsü, Hongdao, Sayı.3 (60), 2014, s. 107-125.
- Gu De-ming (谷德明), Çin’deki Azınlık Milletlerin Mitleri (中国少数民族神话) 1-II (上下), Çin Halk Sanatı Neşriyatı (中国民间文艺出版社), Beijing, 1987.
- Gülensoy, Tuncer, Köken Bilgisi Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2007.
- Holcombe, Charles, Doğu Asya Tarihi Çin Japonya Kore, Dergah Yayınları, İstanbul, 2016.
- İnayet, Alimcan, “Çincedeki Türkçe Kelimeler Üzerine”, 3. Uluslararası Türk Dili Kurultayı, 1996. Türk Dil Kurumu Yayınları:678, Ankara, 1999, ss. 561-567
- “Türkçe’de Çince Kaynaklı Gösterilen Bazı Kelimeler Üzerine”, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, T.D.K., Sayı. 7, Ankara, 1999, ss. 193-204.
- “Türkiye Türkçesi İle Çincedeki Benzer kelimeler Üzerine”, V. Uluslar arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri 1, (20 – 26 Eylül 2004), Türk Dil Kurumu, Ankara, 2004, ss. 1399-1408.
- “HANYU WAILAICI CIDIAN’A (HWC) GÖRE ÇİNCEYE GEÇEN TÜRKÇE KELİMELELER ÜZERİNE”, Turkish Studies, Volum 3/1, 2008, p. 278-295.
- Kafesoğlu, İbrahim, Umumi Türk Tarihi Hakkında Tespitler Görüşler, Mülahazalar, Ötüken, İstanbul, 2014.
- Liu Mau-tsai, Çina Kaynaklarına Göre DOĞU TÜRKLERİ, Selenge Yayınları, İstanbul, 2006.
- Man Dou-hu (滿都呼), Çin’deki Altay Dil Ailesine Mensup Milletlerin Mit ve Hikayeleri (中国阿尔泰语系诸民族神话故事), Milletler Neşriyatı (民族出版社), Beijing, 1997.
- Mütercimler, Erol, Stratejik Düşünme, Alfa Yayınları, İstanbul, 2006.
- Nadim Macit, İmparatorluk Politikalarında Teo-Stratejiler ve TÜRKİYE, 5. Baskı, Ay Yayınları, Ankara, 2016.
- Namujila (那木吉拉), Çin’deki Altay Dil Ailesine Mensup Milletlerin Mitleri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma (中国阿尔泰语系诸民族神话比较研究), Öğrenme Neşriyatı (学习出版社), Beijing, 2010.

- Namujila, Lang Tu-teng (Kurt Totemi), Milletler Neşriyatı, Pekin, 2009.
- Nurdun, Ablet – Veli Eli, Davut Sayım, Henzuçe-Uygurçe Tarih Atalğulrı Selişturmisi (Çince Uygurca Tarih Terimlerinin Karşılıkları), Şincang Pen-tehnika Sehiye Neşriyatı – Şincang Üniversitesi Neşriyatı, Urumçi, 2003.
- Ömer, Uçkuncan, Uyğur Helk Tarihiy Koşaklırı Kamusı, Şincang Universtiteti Neşriyatı, Ürumçi, 2009.
- Potapov, L.P., “Etnografik Verilerin Işığında Eskit Türklerin Tanrısı Umay”, Çeviren: Muvaffak Duranlı, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, Sayı.1, İzmir, 1996, ss. 213-233
- Pulleyblank, Shang-gu Han-yu de Fu-yin Xitong (The Consonantal System of Old Chinese), Zhong-hua Shu-ju, Beijing, 2008.
- Rippa, Alessandro, “Re-Writing Mythology in Xinjiang: The Case of the Queen Mother of the West, King Mu and the Kunlun”, The China Journal, The Australian National University, The University of Chicago Press Journals, Volume 71 / January 2014, pp.43 – 64.
- Sabit, Abdureşit – Turdi Nasır, Henzuçe-Uygurçe Şincang Yernamlırı Luğiti (Çince-Uygurca Şincan Yer Adları Sözlüğü), Şincang Helk Neşriyatı, Ürumçi, 1994.
- Süleymanov, Olcas, Tarih Öncesi Türkler, Teas Press, İstanbul, 2016.
- THEEK: Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, 5. Baskı, Editör: M. Öcal Oğuz, Grafiker Yayınları, Ankara, 2007.
- Togan, A. Zeki Velidi, Umumi Türk Tarihi’ne Giriş, 3. Baskı, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1981.
- TS: Türkçe Sözlük, 10. Baskı, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2005.
- Wang Li, Gu-dai Han-yu (Eski Çince), 1 – 4, Zhong-hua Shu-ju, Beijing, 2015.
- Wang Li, Tong-yuan Zi-dian (Kökteş Karakterler Sözlüğü), Zhong-hua Shu-ju, Beijing, 2015.
- Yu Fang-jie, “西王母神话形象演变的隐喻——兼论摇钱树中的西王母图像” (Batının Ana Kraliçesi’nin Efsanevi Tipinin Evrimindeki Metafor, Ayrıca Para Ağacındaki Batının Ana Kraliçesi’nin Suratı Üzerine), 西南大学学报(社会科学版) Journal of Southwest University (Social Sciences Edition), Sayı. 4 (42), 2016, s. 1 – 7.
- Zhu Xue-yuan, “古代中原汉语中的通古斯语，蒙古语和突厥语成分 / TUNGUSIC-MONGOLIAN-TURKISH PHONETIC ELEMENTS IN ANCIENT CHINESE LANGUAGE OF CENTRAL CHINA”, Journal of Chinese Linguistics, Vol. 31, No.2 (JUNE 2003) pp.218-244.
- Zongjiao Cidian (Din Sözlüğü), Editör: Ren Jiyu, Shanhai Cishu Chuban she, Shanghai, 2009.